

บทบาทประธานอาเซียนของกัมพูชา กับความท้าทายทั้งในและนอกภูมิภาค

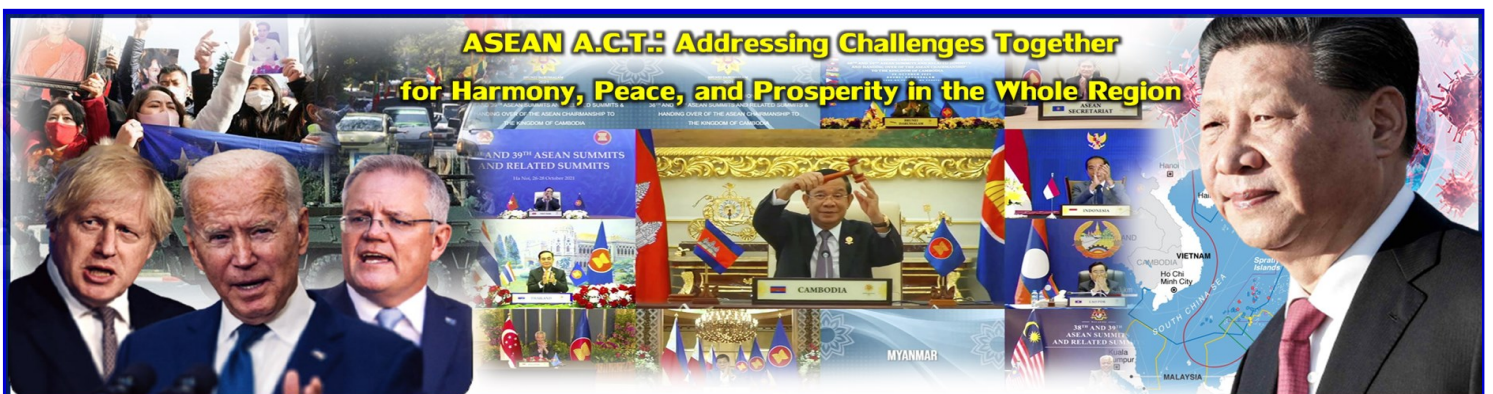
ปี พ.ศ.๒๕๖๕ กัมพูชากลับมาเป็นประธานอาเซียนเป็นครั้งที่ ๓ ภายใต้แนวคิดหลัก “ASEAN A.C.T.: Addressing Challenges Together เพื่อความปรองดอง สันติภาพ และความเจริญรุ่งเรืองทั่วทั้งภูมิภาค” การกลับมาเป็นประธานอาเซียนของกัมพูชาในครั้งนี้ ต้องเผชิญกับความท้าทายที่เกิดขึ้นทั้งในและนอกภูมิภาค ไม่ว่าจะเป็นการขยายอิทธิพลของประเทศมหาอำนาจ ประเด็นทะเลจีนใต้ การฟื้นฟูหลังการแพร่ระบาดของ COVID-19 รวมถึงสถานการณ์ในเมียนมา จึงเป็นสิ่งที่น่าจับตามองอย่างยิ่งถึงบทบาทและท่าทีของกัมพูชาที่จะนำพาอาเซียนท่ามกลางความท้าทายด้านความมั่นคงในอีก ๑ ปี ข้างหน้า ...

๑. การเป็นประธานอาเซียนของกัมพูชาที่ผ่านมา

กัมพูชาเข้าร่วมเป็นสมาชิกอาเซียนในปี พ.ศ.๒๕๔๒ เป็นประเทศที่ ๑๐ รัับหน้าที่เป็นประธานอาเซียนแล้ว ๒ ครั้ง ในปี พ.ศ.๒๕๔๕ และ พ.ศ.๒๕๕๕ โดยปี พ.ศ.๒๕๕๕ อาเซียนไม่สามารถออกแถลงการณ์ร่วมกันในประเด็นทะเลจีนใต้ได้ มีสาเหตุมาจากฟิลิปปินส์ที่เป็นหนึ่งในประเทศที่อ้างสิทธิ์ในทะเลจีนใต้ ต้องการให้มีการแถลงการณ์ที่ระบุถึงการหารือร่วมกันของประเทศสมาชิกอาเซียนว่าด้วยเรื่องแนวปะการังสกาโบโรห์ (Scarborough Shoal) ที่เกาะในทะเลจีนใต้ ซึ่งเป็นหนึ่งในข้อพิพาทระหว่างฟิลิปปินส์กับจีน แต่กัมพูชาในฐานะประธานอาเซียนได้ตัดสินใจที่จะไม่ออกแถลงการณ์ร่วมในประเด็นนี้ โดย นาย Hor Numhong รัฐมนตรีกระทรวงการต่างประเทศของกัมพูชา ได้แถลงว่าอาเซียนไม่ควรเข้าร่วมในข้อพิพาททะเลจีนใต้ ในฐานะประธานอาเซียน กัมพูชาไม่ใช่ศาลตัดสินข้อพิพาทเรื่องนี้ ซึ่งเป็นจุดยืนเดียวกับจีนในขณะนั้นที่ไม่ต้องการให้อาเซียนเข้ามาเกี่ยวข้องกับประเด็นทะเลจีนใต้^๑ ซึ่งในปี พ.ศ.๒๕๖๕ กัมพูชาจะกลับมาเป็นประธานอาเซียนอีกครั้งเป็นครั้งที่สามในประวัติศาสตร์ของประเทศ ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องพิจารณาถึงท่าทีและแนวคิดหลักของกัมพูชาที่จะขับเคลื่อนอาเซียนในปี

๒. แนวคิดหลัก (Theme) การเป็นประธานอาเซียนของกัมพูชา ปี พ.ศ.๒๕๖๕

สมเด็จพระฮุนเซน นายกรัฐมนตรีของกัมพูชาได้รับมอบค้อนที่เป็นสัญลักษณ์ของการเป็นประธานอาเซียนจากบรูไน เมื่อวันที่ ๒๘ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๔ ทั้งนี้ผู้นำของกัมพูชาได้กล่าววิสัยทัศน์ว่าพร้อมนำอาเซียนสร้างประชาคมที่เข้มแข็ง มีส่วนร่วม สอดคล้องกับจิตวิญญาณอาเซียน สำหรับด้านการเมืองกัมพูชาจะเน้นย้ำการเสริมสร้างความเป็นแกนกลางของอาเซียน กลไกระดับภูมิภาค ความร่วมมือกับภายนอก และการสร้างภูมิทัศน์ให้อาเซียนส่วนด้านเศรษฐกิจ จะเร่งส่งเสริมการนำข้อริเริ่มไปสู่การปฏิบัติ และใช้ประโยชน์จากข้อตกลงทางการค้าที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และด้านสังคม กัมพูชาจะมุ่งส่งเสริมทุนมนุษย์ บทบาทสตรีและเยาวชน” นอกจากนี้สมเด็จพระฮุนเซนยังได้กล่าวถึงแนวคิดหลักที่กัมพูชาที่จะขับเคลื่อนในปีนี้ คือ “ในฐานะประธานอาเซียนในปี พ.ศ.๒๕๖๕ กัมพูชามุ่งมั่นที่จะเป็นผู้นำอาเซียนภายใต้หัวข้อ ASEAN A.C.T.: การรับมือกับความท้าทายไปด้วยกันเพื่อความปรองดอง สันติภาพ และความเจริญรุ่งเรืองทั่วทั้งภูมิภาค (ASEAN A.C.T.: Addressing Challenges Together for Harmony, Peace, and Prosperity in the Whole Region)”

๓. ทิศทางของกัมพูชาท่ามกลางความท้าทายทั้งในและนอกภูมิภาค

ปี พ.ศ.๒๕๖๕ ถือได้ว่าเป็นปีที่อาเซียนจะต้องเผชิญกับความท้าทายที่สำคัญที่เกิดขึ้นทั้งในและนอกภูมิภาคไม่ว่าจะเป็น **การแพร่ระบาดของ COVID-19** ส่งผลให้เกิดปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำ ความเหลื่อมล้ำ และความแตกแยกทางสังคมในอาเซียนรุนแรงมากขึ้น ดังนั้น การฟื้นฟูเศรษฐกิจในภูมิภาคจึงเป็นสิ่งสำคัญในลำดับแรก ๆ ที่ประธานอาเซียนจะต้องแก้ไขปัญหาย่างเร่งด่วน **การแข่งขันทางยุทธศาสตร์ของประเทศมหาอำนาจในภูมิภาคอาเซียน** เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่มีความท้าทายต่ออาเซียน โดยเฉพาะประเด็นทะเลจีนใต้ซึ่งหลายชาติในอาเซียนได้มีข้อพิพาทกับจีน ในขณะที่เวียดนาม สหรัรัฐฯ และพันธมิตร เช่น สหราชอาณาจักรได้เข้ามามีบทบาทในทะเลจีนใต้มากขึ้น ซึ่งได้สร้างความไม่พอใจให้กับจีนเป็นอย่างมาก เช่นเดียวกับสถานการณ์แม่น้ำโขง ประเทศมหาอำนาจหลายชาติ เช่น สหรัฐฯ ญี่ปุ่น อินเดีย เข้ามามีบทบาทกับประเทศในกลุ่มน้ำโขงตอนล่าง ประกอบด้วย ไทย ลาว เมียนมา กัมพูชา และเวียดนามมากขึ้น ผ่านการสร้างกรอบความร่วมมือต่าง ๆ ร่วมกัน เช่น กรอบความร่วมมือหุ้นส่วนลุ่มน้ำโขง-สหรัฐฯ (Mekong-U.S. Partnership) เพื่อถ่วงดุลอิทธิพลจีนในภูมิภาค ซึ่งสหรัฐฯ และพันธมิตรก็ได้พยายามสกัดกั้นการขยายอิทธิพลของจีนอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในภูมิภาคอินโด-แปซิฟิก ได้จัดตั้งกลุ่ม “จตุภาคีด้านความมั่นคง (Quadrilateral Security Dialogue: Quad)” ร่วมกับอินเดีย ญี่ปุ่น และออสเตรเลีย และล่าสุดได้รวมกลุ่มความร่วมมือด้านความมั่นคง ๓ ฝ่าย (Australia, United Kingdom, United State of America: AUKUS) เพื่อจัดหาเทคโนโลยีผลิตเรือดำน้ำพลังงานนิวเคลียร์ให้กับออสเตรเลีย ตลอดจนการแบ่งปันเทคโนโลยีโดยเฉพาะเทคโนโลยีควอนตัมและ AI ซึ่งการรวมกลุ่มดังกล่าวอาจนำไปสู่การสะสมอาวุธของประเทศในภูมิภาคได้ ดังนั้นอาเซียนซึ่งตั้งอยู่บริเวณจุดยุทธศาสตร์ของภูมิภาคอินโด-แปซิฟิกจึงได้รับผลกระทบจากการแข่งขันของประเทศมหาอำนาจอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ แต่อย่างไรก็ตามหลายประเทศในอาเซียนยังต้องพึ่งพาจีนในการพัฒนาประเทศผ่านข้อริเริ่มแถบและเส้นทาง (Belt and Road Initiative: BRI) โดยเฉพาะกัมพูชาซึ่งกว่าร้อยละ ๙๐ ของการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศมาจากจีน นอกจากนี้ **สถานการณ์การเมืองในเมียนมา** ยังเป็นความท้าทายต่ออาเซียนที่ กัมพูชาจะต้องรับหน้าที่ในการแก้ไขสถานการณ์ต่อจากบรูไน ซึ่งการดำเนินการตามฉันทมติ ๕ ข้อยังไม่คืบหน้าเท่าที่ควร เนื่องจากรัฐบาลทหารเมียนมาไม่ให้ผู้แทนพิเศษ (Special Envoy) ที่ทำหน้าที่อำนวยความสะดวกกระบวนการพูดคุยเพื่อหาทางออกวิกฤตการณ์การเมืองเมียนมาเข้าพบนางอองซาน ซูจี ผู้นำพรรค NLD^๑

ท่ามกลางความท้าทายดังกล่าว กัมพูชาในฐานะประธานอาเซียนจำเป็นต้องแสวงหาความร่วมมือทางเศรษฐกิจ เพื่อแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจตกต่ำจากการแพร่ระบาดของ COVID-19 โดยการสนับสนุนทางการเงินและการเสริมสร้างขีดความสามารถทางเศรษฐกิจจากหลายประเทศทั้งจีน สหรัฐฯ สหภาพยุโรป และประเทศอื่น ๆ โดยใช้กลไกในระดับพหุภาคี^๒ แต่อย่างไรก็ตามปัจจุบันจีนได้ขยายอิทธิพลเข้ามาในกัมพูชาเป็นอย่างมาก จึงมีความเป็นไปได้ที่กัมพูชาจะพึ่งพาความ

ช่วยเหลือจากเงินมากกว่าประเทศอื่น ดังนั้นบทบาทของกัมพูชาในฐานะประธานอาเซียนอาจจะมีท่าทีสนับสนุนบทบาทของจีนในเวทีอาเซียนมากขึ้น ในขณะที่ประเทศสมาชิกบางประเทศอาจจะไม่ต้องการเลือกข้างซึ่งอาจจะส่งผลต่อความเป็นเอกภาพของอาเซียน และสัมพันธ์ระหว่างอาเซียนกับสหรัฐฯ และพันธมิตรอีกด้วย

สำหรับประเด็นทะเลจีนใต้ กัมพูชามีแนวโน้มที่จะระมัดระวังในการแสดงท่าทีในประเด็นนี้ เพื่อคงไว้ซึ่งความสัมพันธ์ที่ดีกับจีนและป้องกันความขัดแย้งกับประเทศสมาชิกอาเซียนไม่ให้ซ้ำรอยกับเมื่อ ๑๐ ปีที่แล้วที่ไม่สามารถออกแถลงการณ์ประเด็นทะเลจีนใต้ได้ ซึ่งการกระทำดังกล่าวอาจส่งผลต่อให้การจัดทำประมวลการปฏิบัติในทะเลจีนใต้ (Code of Conduct in the South China Sea: COC) ระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนกับจีนเกิดความล่าช้าอาจนำไปสู่ความตึงเครียดในทะเลจีนใต้ที่เพิ่มขึ้นได้

ส่วนสถานการณ์ในเมียนมา กัมพูชาจะยังดำเนินการตามฉันทมติ ๕ ข้อ โดยอาจจะมีท่าทีประนีประนอมมากขึ้น พร้อมทั้งจะไม่สร้างความไม่พอใจระหว่างชาติสมาชิกอาเซียนกับเมียนมา และในท้ายที่สุดอาจจะนำเมียนมากลับเข้าสู่เวทีอาเซียนอีกครั้ง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดหลักของกัมพูชา คือ ความปรองดอง สันติภาพ และความเจริญรุ่งเรืองทั่วทั้งภูมิภาค

๔. ข้อเสนอแนะต่ออาเซียน ประเทศไทย และกองทัพ

สถานการณ์ที่อาเซียนต้องเผชิญทั้งการขยายอิทธิพลของประเทศมหาอำนาจ ประเด็นทะเลจีนใต้ การฟื้นฟูหลังการแพร่ระบาดของ COVID-19 รวมถึงสถานการณ์ในเมียนมา ซึ่งส่งผลต่อความเป็นเอกภาพของอาเซียนและเสถียรภาพความมั่นคงในภูมิภาค ดังนั้น **อาเซียน** ควรเสริมสร้างความเป็นแกนกลางของอาเซียนผ่านกลไกระดับภูมิภาคและความร่วมมือจากพันธมิตรภายนอก เพื่อให้เกิดความไว้วางใจระหว่างประเทศสมาชิกและรักษาความเป็นเอกภาพของอาเซียน สำหรับ **ประเทศไทย** ควรสนับสนุนให้อาเซียนใช้ความเป็นแกนกลางของอาเซียน เพื่อสร้างความร่วมมือจากประเทศสมาชิกอาเซียนและคู่เจรจาในการตอบสนองต่อปัญหาของภูมิภาค เสริมสร้างความเชื่อมั่น สนับสนุนการลดข้อพิพาทด้วยสันติวิธี และสร้างความร่วมมือเชิงสร้างสรรค์ที่ทุกฝ่ายได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน และ **กองทัพ** ควรสนับสนุนการสร้างความร่วมมือกับประเทศสมาชิกอาเซียนและประเทศคู่เจรจาภายใต้กรอบความร่วมมือที่มีอยู่ เช่น ADMM และ ADMM-Plus นอกจากนี้ควรเฝ้าระวังบริเวณชายแดนเพื่อป้องกันการแพร่ของ COVID-19 และจากสถานการณ์การเมืองภายในของเมียนมาอาจเกิดการอพยพของกลุ่มชาติพันธุ์เข้ามาในประเทศไทย ซึ่งกองทัพควรระมัดระวังในการวางบทบาททั้งการรักษาความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านและความมั่นคงบริเวณชายแดนของประเทศ

อ้างอิง
^๑ <https://www.voathai.com/a/cambodia-asean-ss/1405211.html>
^๒ <https://thaipublica.org/2021/10/asean-weekly-roundup-114/>
^๓ http://www.asean-thai.net/ewt_news.php?id=12292&filename=aseanknowledg
^๔ <https://www.mfa.go.th/th/content/mfa-press-con-30-04-2021?cate=5d5bcb4e15e39c306000683d>
^๕ <https://www.csis.org/analysis/what-expect-cambodia-asean-chair>

๑. ท่านสนใจประเด็นใดเพิ่มเติม/เห็นว่าควรศึกษาเพิ่มเติม

การเมือง เศรษฐกิจ สังคม วิทยาศาสตร์/เทคโนโลยี การทหาร พลังงาน/สิ่งแวดล้อม

อื่นๆ